

موسسه / پژوهشکده / مرکز مرتبط: موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور

عنوان: تاثیر فاصله کاشت بر تولید ماده خشک گیاهی در گونه‌های آویشن دنايي (*Thymus daenesis*) و آویشن کرمانی (*Thymus carmanicus*) در اراضی دیم کم بازده منطقه کوه‌رنگ

یافته منتج از پروژه شماره: ۴-۴۲-۰۹-۰۲۵-۰۵۳-۹۶۰۰ مدت اجرا: ۲ سال

مجری: محمود طالبی رتبه علمی: مربی پژوهش

آدرس الکترونیکی مجری: mahmoodtalebi@yahoo.com

تعریف مسئله و اهمیت موضوع:

کشت گیاهان دارویی چندساله می‌تواند با ایجاد پوشش در اراضی شیب‌دار، ضمن جلوگیری از سیلاب و فرسایش، در کاهش تبخیر و افزایش مواد آلی خاک نیز مؤثر باشد. استفاده بهینه از اراضی تحت مدیریت عشایر در مناطق مختلف جامعه عشایری، موجب افزایش بهره‌وری و درآمد عشایر خواهد شد. تولید گیاهان دارویی و فرآوری‌های اولیه مانند بسته‌بندی و اسانس و عرق‌گیری، ارزش افزوده مناسبی را نصیب بهره‌برداران عشایر ساکن و یا کوچ‌رو در مقاطع زمانی فصلی خواهد کرد. گیاهان دارویی موجود در عرصه‌های طبیعی، دارای نقش مهمی در درمان سنتی، رشد اقتصادی و ایجاد اشتغال هستند. برخی گونه‌های گیاهی دارویی، گیاهان کم‌توقعی هستند که در طبیعت و در مناطق حاشیه‌ای و کم‌بازده، رشد و عملکرد قابل قبولی دارند. لذا، به نظر می‌رسد گونه‌های مناسبی برای کشت در نظام‌های زراعی کم‌بازده باشند، ضمن اینکه به دلیل مقاوم بودن به بیماری‌ها و آفات، تولید آن‌ها در نظام‌های کم‌بازده، از نظر اقتصادی توجیه‌پذیر است. از جمله مهم‌ترین مشکلاتی که عرصه‌های منابع طبیعی را تهدید می‌کند، افزایش فشار مضاعف بر این عرصه‌ها به دلیل تأمین بیشتر نیازهای مختلف بشر از طریق بهره‌برداری و به دنبال آن، تخریب و از دست دادن سرمایه‌های ملی است که امید است با بهره‌گیری از نتایج این پروژه، گامی در جهت حفاظت از عرصه‌های منابع طبیعی برداشته شود. آویشن دنايي، گونه انحصاری ایران و پراکنده در شمال غرب، غرب، مرکز و جنوب کشور است. یکی از راهکارهای حفاظت از رویشگاههای این گونه، بررسی ویژگیهای زراعی و کشت و اهلی کردن آن است. بررسی سازگاری و عملکرد گونه‌های آویشن دنايي (*Thymus daenesis*) و آویشن کرمانی (*Thymus carmanicus*) در شرایط دیم که از گیاهان بومی مناطق گرم و نیمه خشک محسوب میشوند و کاربردهای زیادی در ترکیبات ضد باکتری و صنایع غذایی، آرایشی و بهداشتی دارند از جمله تحقیقات کاربردی است که باید در دستور کار متولیان توسعه گیاهان دارویی کشور قرار گیرد.

دستورالعمل بکارگیری یافته در عرصه:

- ۱- با توجه به نتایج تحقیق مبنی بر تولید ۱۶۶/۳ کیلو گرم در هکتار ماده خشک آویشن دناپی در فاصله کاشت ۲۵ سانتی متر بین دو بوته و روی ردیف‌های به فاصله ۵۰ سانتی متر از یکدیگر در مدت دو سال، کاشت آویشن دناپی در منطقه کوه‌رنگ با این فاصله و ردیف و به تعداد ۸۰ هزار نشاء در هکتار پیشنهاد می‌شود.
- ۲- با توجه به نتایج تحقیق مبنی بر تولید ۶۰/۲ کیلو گرم در هکتار ماده خشک آویشن کرمانی در فاصله کاشت ۴۵ سانتی متر بین دو بوته و روی ردیف‌های به فاصله ۵۰ سانتی متر از یکدیگر در مدت دو سال، در صورت کاشت این گونه از آویشن در کوه‌رنگ، به تعداد ۴۵ هزار نشاء در هکتار با فاصله کاشت ۴۵ سانتی متر نیاز است.
- ۳- با توجه به تولید ماده خشک بیشتر در گونه آویشن دناپی نسبت به گونه آویشن کرمانی در تمامی فاصله‌های کاشت، کاشت آویشن دناپی با فاصله ۲۵ سانتی متری روی ردیف‌های به فاصله ۵۰ سانتی متر از یکدیگر برای کاشت در منطقه کوه‌رنگ مناسب بوده و گونه برتر معرفی شده از نظر این تحقیق است.
- ۴- گیاه آویشن دناپی با توجه به تولید ماده خشک بیشتر، درصد رطوبت بالاتر و هم‌چنین، دارا بودن ترکیبات تیمول و کارواکرول، به عنوان یک گیاه دارویی مقاوم و سازگار به شرایط دیم منطقه کوه‌رنگ و مناطق مشابه از لحاظ اقلیمی و خاکی معرفی می‌شود.

نتایج و مزایای حاصل از بکارگیری یافته در عرصه:

- ۱- بیشترین ماده خشک تولیدشده در گونه آویشن دناپی در این تحقیق، ۹۹/۸ گرم در پایه و در فاصله کاشت ۲۵ سانتی متری بین دو بوته به دست آمده است که از نظر آماری تفاوت معنی داری با دو فاصله ۳۵ و ۴۵ سانتی متری در سطح اطمینان ۹۵ درصد داشته است.
- ۲- بیشترین ماده خشک تولیدشده در گونه آویشن کرمانی در این تحقیق، ۳۶/۱ گرم در پایه و در فاصله کاشت ۴۵ سانتی متر بین دو بوته به دست آمده است که از نظر آماری تفاوت معنی داری با دو فاصله ۲۵ و ۳۵ سانتی متری در سطح اطمینان ۹۹ درصد داشته است.
- ۳- مقدار عملکرد اسانس در آویشن دناپی ۲/۵ و در آویشن کرمانی ۱/۳ میلی لیتر است که تفاوت معنی داری در سطح اطمینان ۹۵ درصد با هم دارند و بیانگر ارزش اقتصادی بیشتر آویشن دناپی در منطقه کوه‌رنگ است.
- ۴- در خصوص وجود ترکیبات مهم تیمول و کارواکرول در این دو گونه آویشن، نتایج بیانگر این است که میزان تیمول در گونه‌های آویشن دناپی و آویشن کرمانی به ترتیب ۶۶/۶ و ۱۳/۷ درصد است که در سطح اطمینان ۹۹ درصد با یکدیگر تفاوت معنی داری دارند. میزان کارواکرول در گونه‌های آویشن دناپی و آویشن کرمانی نیز به ترتیب ۳/۱ و ۶۶/۶ درصد است که در سطح اطمینان ۹۹ درصد با یکدیگر تفاوت معنی داری دارند.
- ۵- استفاده بهینه از زمین‌های مناطق عشایری با مدیریت و برنامه‌ریزی عشایر، موجب افزایش بهره‌وری و درآمد آن‌ها خواهد شد. تولید گیاهان دارویی و فرآوری‌های اولیه مانند بسته‌بندی، اسانس‌گیری و عرق‌گیری، ارزش افزوده مناسبی را نصیب بهره‌برداران عشایر ساکن و یا کوچ رو در مقاطع زمانی فصلی خواهد کرد.
- ۶- نتایج این تحقیق در یک بازه زمانی دو ساله به دست آمده است ولی توصیه می‌شود که بهره‌برداری که هدفش تولید آویشن است، بهره‌برداری را تا سال ششم ادامه دهد.

عکس/عکس‌های شاخص از یافته:

نمایی از اجرای پروژه تحقیقاتی